

PAPER DETAILS

TITLE: ÖĞRETMEN YETİSTİREN KURUMLAR VE SORUNLARI

AUTHORS: HİFZİ DOĞAN

PAGES: 95-125

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/805178>

ÖĞRETMEN YETİŞTİREN KURUMLAR VE SORUNLARI

Prof. Dr. Hıfzı DOĞAN*

Bu inceleme, 1976-1977 öğretim yılında Eğitim Yüksek Lisansı düzeyinde ele alınan "Öğretmen Yetiştirme Sorunları" dersinde yapılan çalışmaların bir ürünüdür. İncelemenin yapılmasında grupta bulunan öğrencilerin büyük katkıları olmuştur. İncelemede öğrenci sayılarının dışında kalan tüm rakamlar 1975-76 öğretim yılı ile sınırlıdır.

İncelemenin başlıca amacı, Ankara'da bulunan öğretmen yetiştiren kurumlarını a) Örgüt, b) Personel atama, c) Öğrenci akışı, d) Eğitim programları, e) Eğitici personel ve f) Fiziki yapıları bakımından gözden geçirmektir.

İncelemeye Ankara il merkezinde bulunan ve aşağıda adları yazılı dokuz yüksek okul ve üç üniversiteye bağlı dört fakülte alınmıştır. Ancak fakültelerle ilgili karşılaştırmalar eğitim programları ile sınırlandırılmıştır.

1. Yüksek Öğretmen Okulu (YÖÖ)
2. Gazi Eğitim Enstitüsü (GEE)
3. Eğitim Enstitüsü (EE)
4. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu (KTYÖÖ)
5. Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu (TTYÖÖ)
6. Yüksek Teknik Öğretmen Okulu (YTÖÖ)
7. Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu (End.SYÖÖ)
8. Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu (ESYÖÖ)
9. Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu (KSYÖÖ)

1 Beşir Alp, Cafer Cengiz, Engin Gökdere, Dilek Gözütok, Hasan Güngör, Ali Hürer, Zafer Işık, Oya Öksüzöğlü, Ahmet Perçin, Selçuk Soydan, Hüseyin Tamer, İsmet Tosun, Müfide Tüzün, Necmettin Yeşilmen,

- A.Ü.Eğitim Fakültesi Öğretmenlik Sertifikası Programı.
- A.Ü.Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Öğretmenlik Sertifikası programı.
- H.Ü.Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Eğitim Bilim Dalı Öğretmenlik Sertifikası programı.
- ODTÜ Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Eğitim Bilim Dalı Öğretmenlik Sertifikası Programı.

İncelemede kullanılan bilgiler yayınlanmış ve yayınlanmamış kaynaklardan sağlanmıştır. Birçok bilgiler okul dosyalarından ve M.E.-Bakanlığı arşivlerinden bu amaçla toplanmıştır.

Örgütlenme

Ankara il merkezinde faaliyette bulunan dokuz öğretmen okulundan, bir kısmının kuruluşları yarım yüzyıla yaklaştığı halde, hiçbirinin kuruluş kanunu yoktur. Bütün yüksek öğretmen okulları M.E.B.dan alınan muciplerle kurulmuşlardır. Okulların Kuruluş Yılları Tablo 1'de görülmektedir.

TABLO 1
Öğretmen Okullarının Kuruluş Yılları ve Öğrenim Süreleri

Okul	Yıl	Öğrenim Süresi
Gazi Eğitim Enstitüsü	1925	3
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	1934	4
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	1937	4
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	1956	4
Yüksek Öğretmen Okulu	1958	4
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	1962	2
Eğitim Enstitüsü	1974	2
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	1974	2
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	1974	3+1

Öğretmen Okullarının Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinde iki ayrı genel müdürlüğe bağlı oldukları anlaşılmaktadır. Tablo 2'de öğretmen okullarının bağlı olduğu genel müdürlükler görülmektedir. Diğer illerde bulunan yüksek öğretmen okulları ve eğitim enstitüleri Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne Bağlıdır.

Öğretmen okullarının okul içi örgütlenmesi, birbirinden oldukça farklıdır. Tablo 3'de öğretmen okullarında bulunan makamlar görülmektedir. Müdürlük ve müdür yardımcılıkları makamları bütün öğretmen okullarında mevcuttur. Bazı okullarda müdür ile öğretmen arasında yedi aşamadan oluşan bir yönetim yapısının mevcut olduğu dikkati çekmektedir. Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu buna bir

TABLO 2
Milli Eğitim Bakanlığında Öğretmen Okullarının Bağlı
Olduğu Genel Müdürlükler

Öğretmen Okulu	Genel Müdürlük
Yüksek Öğretmen Okulu Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Enstitüsü	Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu Yüksek Teknik Öğretmen Okulu Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	Mesleki ve Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü

örnek olarak gösterilebilir. Kız teknik öğretim alanına öğretmen yetiştiren okulların örgütlenmesi, diğer okullara nazaran, birbirine daha çok benzemektedir. Aynı durum teknik eğitim ve genel eğitim alanlarına öğretmen yetiştiren okullar içinde geçerlidir.

TABLO 3
Öğretmen Okullarında Örgütlenme

Okul	Müdür	Müdür baş Yardımcısı	Müdür Yardımcısı	Bölüm Başkanı	Gurup başkanı	Bölüm Şefi	Laboratuvar, atelye, kısım şefi	Şube şefi
Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+					
Gazi Eğitim Enstitüsü	+	+	+			+		
Eğitim Enstitüsü						+		
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+	+	+		+	
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+		+			
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	+		+	+	+		+	+
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	+		+			+		
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+	+	+		+	+
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+	+	+			

+ İşaretleri, okullarda mevcut olan makamları göstermektedir.

Karar ve Danışma Organları: Öğretmen okullarının hepsinde "Okul Genel Kurulu"nın mevcut olduğu görülmektedir. Tablo 4'de öğretmen okullarındaki karar ve danışma organları görülmektedir. Teknik eğitim alanına öğretmen yetiştiren okullarda karar ve danışma organlarının, genel eğitim alanına öğretmen yetiştiren okullara nazaran, daha çok geliştiği görülmektedir. Teknik eğitim alanına öğretmen hazırlayan okulların birçok hususlarda karar verme yetkisine sahip oldukları görülmektedir. Genel eğitim alanına öğretmen hazırlayan okullardaki karar ve danışma organlarının sayısı ve niteliği birbirine büyük oranda uymaktadır. Aynı durum teknik eğitim alanı içinde söz konusudur.

TABLO 4
Karar ve Danışma Organları

Okul	Genel kurul	Yönetim kurulu	Bölüm Genel Kurulu	Bölüm Yönetim Kurulu	Grup Kurulu	Enstitü kurulu
Yüksek Öğretmen Okulu	+					
Gazi Eğitim Enstitüsü	+		+			+
Eğitim Enstitüsü	+		+			+
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+	+	+	
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+	+	+	
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	+	+	+	+	+	
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+	+	+	
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+	+	+	
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+	+	+	

+ İşareti mevcut olan organları göstermektedir.

Personelin Atanması

Öğretmen okullarında görevli personelin atanmasında, Milli Eğitim Bakanlığı yetkilidir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığının bu yetkilerini belirli oranda okullarla paylaştığı görülmektedir. Bakanlığın öğretmen okullarına devrettiği yetkiler kurumlara göre değişmektedir.

Müdürün Atanması: Yüksek Teknik Öğretmen Okulu müdürlüğü için "Okulun kadrolu öğretmenleri arasından Bakanlıkça atanır" denilmektedir. Diğer bütün öğretmen okullarında müdürlerin atanması ile ilgili olarak "Bu okullara öğretmen olarak atanacaklarda aranacak

niteliklere sahip olanlar arasından bakanlıkça atanır" ifadesi yer almaktadır. Müdürlerin atanması ile ilgili yetki Milli Eğitim Bakanlığının elinde bulunmaktadır. Ancak Yüksek Teknik Öğretmen Okulunda bu yetki okulun kadrolu öğretmenleri arasından seçim yapmakla sınırlandırılmıştır. Diğer bütün öğretmen okullarında, Bakanlık, okulun kadrolu öğretmenleri yanında okul dışından da müdür atama yetkisine sahip bulunmaktadır. Tablo 5'de son yedi yıl içinde öğretmen okullarına atanan müdür sayısı, müdür görev süresi ve müdürün geldiği kaynak görülmektedir. Öğretmen okulu müdürlerinin görevde kalma süresi ortalama olarak bir ile iki yıl ara sındadır. Bu dönemde en çok değişikliğin Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda olduğu dikkati çekmektedir.

TABLO 5

1970-76 Döneminde Öğretmen Okulları Müdürlüklerine Atanan Müdür Sayısı, Ortalama Olarak Görevde Kalma Süresi ve Geldikleri Kaynaklar.

Okul	1970-1976 Döneminde Görev Ya- pan Müdür Sayısı	Ortalama Olarak Görevde Kalma Süresi	Geldiği Kaynak	
			Okul İçinden	Okul Dışından
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	7	12 ay	4	3
Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	5	18 ay		
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	6	14 ay	6	1
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	4	21 ay	3	1

Müdür Yardımcısının Atanması: Bütün öğretmen okullarında müdür yardımcısının atanmasında izlenen yollar aynıdır. Müdür yardımcılarının atanması ile ilgili olarak yönetmeliklerde "okul müdürünün önerisi üzerine okulda öğretmenlik yapma niteliğine sahip olanlar arasından Bakanlıkça atanır" ifadesi yer almaktadır. Müdür yardımcıları okuldaki kadrolu öğretmenler arasından atanabileceği gibi, okul müdürleri, okul dışında bulunan elemanlardan da müdür yardımcısı olarak görevlendirme yetkisine sahip bulunmaktadır. Bu yolla birçok eleman, öğretmen okulu kadrosuna girme olanağı bulmuştur.

Öğretmenin Atanması: Öğretmenlerin atanmasında Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne bağlı olan öğretmen okulları ile, Mesleki ve Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı öğretmen okul-

ları arasında farklı uygulamalar vardır. Genel eğitim alanına öğretmen yetiştiren öğretmen okullarına, Milli Eğitim Bakanlığı doğrudan doğruya öğretmen atama yetkisine sahiptir. Mesleki ve Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı öğretmen okullarında, Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmen okullarının seçtiği adayları onaylamak veya onaylamamak biçiminde yetkisini kullanmaktadır. Bakanlık doğrudan doğruya okul dışından eleman atayamamaktadır. Tablo 6'da öğretmen Okullarına öğretmen atarken izlenen yollar görülmektedir.

TABLO 6
Öğretmen Okullarına Öğretmen Atamada İzlenen Yollar

Atama Süreci	YÖO	GEE	EE	KTYÖO	TTYÖO	YTÖO	End.San,YÖO	ESYÖO	KSYÖO
Öğretmenler okul müdürünün önerisi yada Bakanlıkça atanır	+	+	+						
Açık olan öğretmenlikler ilan olunur. Başvuranlar arasından bölüm yada grup öğretmenlerinden oluşan bir komisyonca seçim yapılır. Seçilenler okul yönetimi kurulunca uygun bulunursa, müdürün önerisi üzerine Bakanlıkça atanır.				+		+	+	+	+
Yeniden atanacaklar, aslı eğitim üyelerince başvuranlar arasından seçilir. Müdürün önerisi ile Bakanlıkça atanır.					+				

Grup ve Bölüm Başkanı ile Bölüm Şefinin Atanması: Okul içindeki çeşitli makamlara eleman atamada izlenen yollar incelendiğinde, farklı yaklaşımların mevcut olduğu görülmektedir. Bazı öğretmen okullarında okul içindeki makamlara atama da okul müdürü daha çok yetkilere sahip bulunmaktadır. Yüksek Teknik Öğretmen Okulu, Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu, Erkek Sanat Yüksek öğretmen okulu, ve Kız sanat Yüksek Öğretmen okulu bu gruba giren okullar arasındadır. Diğer öğretmen okullarında grup ve bölüm başkanlıkları ile bölüm şeflerine getirilecek elemanlar ilgili bölüm öğretmenlerince seçilmektedir. Tablo 7'de grup, ve bölüm başkanları ile bölüm şeflerinin atanmasında izlenen yaklaşımlar görülmektedir.

TABLO 7
Grup, ve Bölüm Başkanlarının Bölüm Şeflerinin atanması

Atama Süreci		GEE	EE	KTYÖÖ	TTYÖÖ	YTÖÖ	End.S.YÖÖ	ESYÖÖ	K.S.YÖÖ
Grup Başkanı	Okul müdürü grup öğretmenlerine danışarak, adayını Bakanlığa önerir; atamayı Bakanlık yapar.					+		+	+
	Bölüm öğretmenleri seçer; müdürün önerisiyle Bakanlıkça atar.			+	+				
Bölüm Başkanı	Bölüm öğretmenleri seçer, müdürün önerisiyle Bakanlıkça atar.			+					
	Okul müdürü bölüm öğretmenlerine danışarak adayını Bakanlığa önerir; Bakanlık atar.					+		+	+
Bölüm Şefi	Bölüm öğretmenleri seçer; müdürün önerisiyle Bakanlıkça atar.	+	+						
	Müdür, bölüm öğretmenlerine danışarak adayını Bakanlığa önerir; Bakanlık atar.						+		

Asistanlık: Bazı öğretmen okulları kendileri için gerekli öğretmenleri yetiştirmek için asistanlık sistemini geliştirmişlerdir. Gazi Eğitim Enstitüsü, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu ve Yüksek Teknik Öğretmen Okulunda asistanlık sistemi mevcuttur. Diğer öğretmen okullarında asistanlık yoktur. Genellikle kuruluşları eski olan öğretmen okullarının asistanlık sistemine sahip oldukları görülmektedir.

Öğrenci

Öğretmen okullarına devam eden öğrenci sayısında büyük bir artışın bulunduğu görülmektedir. 1970-75 yılları arasında incelemeye alınan tüm öğretmen okullarında öğrenci sayısı 4.191'den 13.918'e yükselmiştir. Tablo 8'de öğretmen okullarındaki toplam öğrenci sayısı görülmektedir. Sadece beş evler bölgesindeki sekiz öğretmen okuluna devam eden öğrenci sayısı 12.496'ya ulaşmıştır. Milli Eğitim sistemine hizmet etmek için hazırlanan bu öğrencilerin yetiştirilmesinde ortak

yönler oldukça azdır. Tablo 8'de görüldüğü gibi, en çok öğrenciye sahip olan okul Gazi Eğitim Enstitüsüdür; Yüksek Teknik Öğretmen Okulu, öğrenci sayısı bakımından ikinci sırayı almaktadır.

TABLO 8
Öğretmen Okullarındaki Toplam Öğrenci Sayısı

Okul	1970-71	1971-72	1972-73	1973-74	1974-75	1975-76
Yüksek Öğretmen Okulu	629	519	488	367	500	420
Gazi Eğitim Enstitüsü	1.489	988	1.163	1.653	5.351	6.474
Eğitim Enstitüsü	—	—	—	—	180	318
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	852	888	901	1.010	1.540	1.786
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	365	381	467	510	861	1.422
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	856	816	950	1.054	2.100	2.258
Endüstri Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	—	—	—	—	280	731
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	—	—	—	—	—	160
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	—	—	—	—	200	349
Toplam	4.191	3.592	3.969	4.594	11.012	13.918

Öğrencilerin Başarı Durumları: Tüm öğretmen okullarının son sınıf öğrenci sayısı ile aynı yılda okuldan mezun olanlar dikkate alındığında, öğrenci başarısında büyük bir düşmenin mevcut olduğu görülmektedir. Öğretmen okullarındaki toplam son sınıf öğrenci sayısı, mezun öğrenci sayısı ve başarılı olanların yüzdesi Tablo 9'da görülmektedir. 1970-71 yılında son sınıf öğrencilerinin % 73'ü okuldan mezun olduğu halde, bu oran 1975-76'da yüzde 46'a düşmüştür. Öğrenci hareketlerinin yoğun olduğu yıllarda başarı oranının düştüğü dikkati çekmektedir.

TABLO 9
Dokuz Öğretmen Okulundaki Toplam Son Sınıf Öğrenci Sayısı,
Mezun Olanlar ve Başarı Oranı

Yıl	Son Sınıf Öğrenci Sayısı	Mezun Öğrenci Sayısı	Başarılı Olanların Yüzdesi
1970-1971	1.462	1.068	73
1971-1972	1.234	781	63
1972-1973	1.210	859	70
1973-1974	1.168	845	72
1974-1975	2.772	1.405	51
1975-1976	3.401	1.565	46

Öğretmen okullarının başarı durumları ayrı ayrı incelendiğinde büyük bir dengesizliğin mevcut olduğu görülmektedir. Bütün öğretmen okullarında son sınıftaki öğrencilerin başarı oranları düşmüştür. Tablo 10'da öğretmen okullarındaki son sınıf öğrencilerinin başarı durumları görülmektedir. 1970-75 yılları arasında Yüksek Öğretmen Okulunda son sınıf öğrencilerimizin başarı durumları yüzde 96'dan yüzde 40 düşmüştür. Aynı dönemde Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen okulunda başarı oranı yüzde 79'dan yüzde 31 inmiştir. Yüksek Teknik

TABLO 10
Öğretmen Okullarında Son Sınıf Öğrencilerinin Başarı Durumu

Okul	Yıl	Son sınıf Öğrenci sayısı	mezun öğrenci sayısı	Başarılı olanların yüzdesi
Yüksek Öğretmen Okulu	1970-71	120	115	96
	1971-72	200	91	46
	1972-73	208	178	86
	1973-74	120	55	46
	1974-75	219	118	54
	1975-76	190	76	40
Gazi Eğitim Enstitüsü	1970-71	850	516	60
	1971-72	476	227	48
	1972-73	525	287	55
	1973-74	525	356	62
	1974-75	1.842	776	42
	1975-76	2.128	824	39
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	1970-71	206	202	98
	1971-72	200	189	95
	1972-73	209	204	98
	1973-74	225	221	98
	1974-75	259	234	99
	1975-76	295	250	85
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	1970-71	86	68	79
	1971-72	94	84	89
	1972-73	100	50	50
	1973-74	100	64	64
	1974-75	140	127	90
	1975-76	268	89	31
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	1970-71	200	167	84
	1971-72	264	190	72
	1972-73	168	140	38
	1973-74	198	149	75
	1974-75	312	150	48
	1975-76	346	176	51

Kaynak: D.İ.E Milli Eğitim İstatistikleri ve Okul Yetkilileri.

öğretmen okulundaki başarı oranı yüzde 84'den yüzde 51 düşmüştür. Başarı oranı bakımından en az azalma, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda meydana gelmiştir. Öğrenci olaylarının çok az olduğu 1972-73 yılında başarının yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Devam Durumu: 1975-76 öğretim yılında Öğretmen okullarına kayıtlı olan ve devam eden öğrenci sayısı Tablo 11'de verilmiştir. Bu rakamlar okul yetkililerinden alınan bilgilere dayanmaktadır. Tüm öğretmen okulları bir bütün olarak dikkate alındığında, öğrencilerin yüzde 21.32'nin devamsız olduğu görülmektedir. Devamsızlığın en yüksek olduğu okul, Yüksek Teknik Öğretmen Okuludur. Gazi Eğitim Enstitüsü ikinci sırayı almaktadır. Yüksek öğretmen okulu, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ve Erkek Sanat yüksek öğretmen okulunda devamsızlık sorununun mevcut olmadığı görülmektedir.

TABLO 11

Öğre kullarındaki Öğrencilerin Devam Durumu 1975-1976

Okul	Kayıtlı Öğrenci Sayısı	Devamsız Öğrenci Sayısı	Devamsız Öğrenci Yüzdesi
Yüksek Öğretmen Okulu	420	—	—
Gazi Eğitim Enstitüsü	6.474	1.792	30.85
Eğitim Enstitüsü	318	25	7.86
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	1.786	—	—
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	1.422	100	7.03
Yük. Tek. Öğretmen Okulu	2.256	842	37.28
Endüstriyel San.Yüksek Öğretmen Okulu	731	34	4.65
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	160	—	—
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	349	34	9.74
Toplam	13.916	2.827	21.32

Öğrencilerin Burs Durumu: Öğretmen okullarına devam eden öğrencilerin yüzde 47.69'u çeşitli kaynaklardan verilen burslardan yararlanmaktadır. Burada burs sözcüğü, öğrenciye maddi yardım sağlayan bütün olanakları kapsamaktadır. Tablo 12'de okullara göre öğrencilere sağlanan burs olanakları görülmektedir. Gazi Eğitim Enstitüsünde burs alan öğrenci sayısının azlığı dikkati çekmektedir. Burada bazı öğrencilerin, burs almağa hak kazandıkları halde devamsızlık nedeniyle burs alamadıkları saptanmıştır.

TABLO 12
Öğretmen Okullarında Burs Alan Öğrenci Sayısı

Okul	Toplam Öğrenci Sayısı	Burs alan Öğrenci Sayısı	Burs alan Öğrenci Yüzdesi
Yüksek Öğretmen Okulu	420	420	100
Gazi Eğitim Enstitüsü	6.474	547	8.44
Eğitim Enstitüsü	318	310	97.48
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	1.786	1.641	91.88
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	1.422	858	60.33
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	2.258	1.619	71.70
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	731	730	99.86
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	160	160	100
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	349	349	100
Toplam	13.918	6.634	47.69

Öğrenciler için Burs Kaynakları: Öğretmen okullarına devam eden öğrencilerin yüzde 47.69'u çeşitli kaynaklardan yararlanarak burs almaktadır. Öğrencilerin yararlandıkları bursların kaynakları Tablo 13'de verilmiştir. Öğrencilere yapılan maddi yardımların çoğunluğu Kredi ve Yurtlar Kurumu ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. Verilen bursların yüzde 25.60 Kredi ve Yurtlar Kurumunca temin edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı burs, yatılık ve maaş verme biçiminde öğrencilere maddi yardım da bulunmaktadır.

TABLO 13
Öğrencilerin Yararlandıkları Burs Kaynakları

Burs Kaynakları	Burs alan öğrenci sayısı	Toplam öğrenci sayısına göre Burs alanların yüzdesi
Kredi ve Yurtlar Kurumu	3.396	25.60
Milli Eğitim Bakanlığı		
Burs	1.672	12.60
Yatılık	1.158	12.60
Maaş	359	2.70
Vakıf Bursu		
(Koç, Sabancı, Türk Eğitim v.b)	31	0.23
Ticaret ve Turizm Bakanlığı bursu	10	0.07
PTT Bursu	10	0.07
Türkiye Kömür İşletmesi Bursu	5	0.03
İlim Yayma Cemiyeti Bursu	3	0.02
Toplam	6.634	47.69

Öğrencilere verilen bursların okullara göre kaynakları Tablo 14'de görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretmen Okulu ve Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin yüzde 100'e, Eğitim

TABLO 14
Okullara Göre Öğrenciler İçin Burs Kaynakları

Okul	Burs Kaynağı	Burs alan Öğrenci Sayısı	Okul içindeki toplam öğrenci sayısına göre Burs alanların Yüzdesi
Yüksek Öğretmen Okulu	M.E.B. Yatılı Kredi ve Yurtlar Kurumu	520	100
Gazi Eğitim Enstitüsü	M.E.B. Burs	256	4.39
		291	5.00
		547	8.44
Eğitim Enstitüsü	Kredi ve Yurtlar Kurumu	70	14.05
	M.E.B. Yatılı	240	75.47
		310	97.48
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	Kredi ve Yurtlar Kurumu	1.000	55.90
	M.E.B. Yatılı	498	27.88
	Burslu	143	8.00
		1.641	91.88
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	Kredi ve Yurtlar Kurumu	800	56.25
	M.E.B. Burs	38	2.67
	Vakıf	10	0.70
	Ticaret ve Turizm Bakanlığı	10	0.70
		858	60.33
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	Kredi ve Yurtlar Kurumu	400	17.71
	M.E.B. Burs	1.200	53.14
	Vakıf	11	0.48
	PTT	10	0.44
	İlim Yayma Cemiyeti	3	0.17
		1.619	71.70
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	Kredi ve Yurtlar Kurumu	720	98.49
	Vakıf	10	1.36
		730	99.86
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	Kredi ve Yurtlar Kurumu	150	93.75
	M.E.B. Maaşlı	10	6.25
		160	
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	M.E.B. Maaşlı	349	100

enstitüsü öğrencilerinin yüzde 75.47'e ve Yüksek Teknik Öğretmen Okulu öğrencilerinin yüzde 53,14'e destek sağlamaktadır. Kredi ve Yurtlar Kurumu, Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin yüzde 98,49'a, Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin yüzde 93.75'e burs sağlamaktadır.

Öğrencilerin Sosyal Etkinlikleri: 1975-76 öğretim yılında Öğretmen okullarında akademik çalışmaların dışında öğrencilerin yaptıkları sosyal etkinlikler Tablo 15'de verilmiştir. Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulunda, hiçbir sosyal etkinliğin bulunmadığı görülmektedir. Yüksek Öğretmen Okulu Yüksek Teknik Öğretmen Okulu, Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu ve Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulunda sosyal etkinliklerin azlığı dikkati çekmektedir.

TABLO 15
Öğrencilerin Katıldıkları Sosyal Etkinlikler

Okullar	Sergi	Spor	Müzik	Geleneksel Gün.	Gazete	Okul Gezileri	Folklor	Tiyatro	Konferans	Dergi	Toplum
Yüksek Öğretmen Okulu					+						1
Gazi Eğitim Enstitüsü		+	+		+	+	+				5
Eğitim Enstitüsü		+	+	+	+	+	+	+	+		8
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	+	+	+	+		+			+		6
Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu		+	+	+		+	+				5
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu					+						1
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğr.Okulu		+									1
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu											—
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu						+			+		2

Kaynak: Okul Yetkilileri.

Eğitim Programları

Öğretmen okullarının amaçları dikkate alındığında, amaçların çok genel düzeyde belirlendiği görülmektedir. Yazılan amaçlar ara-

sında tam bir karşılaştırma yapmak oldukça güç olmakla beraber Tablo 16'da görüldüğü gibi amaçlar çok kaba olarak grublanmaya çalışılmıştır. Öğrencide kazandırılacak davranışlar açısından amaçlar genel bilgi, özel alan, öğretmenlik bilgisi yönünden grublanmıştır. Ayrıca her grupta bulunan amaçlar bilişsel, duyuşsal ve devinsel olarak incelenmeye çalışılmıştır. Tablo 16'da görüldüğü gibi Yüksek Öğretmen Okulu ile Gazi Eğitim Enstitüsünün amaçları genel bilgi ve öğretmenlik bilgisi alanlarında sadece duyuşsal olarak belirlenmiş; özel alanda ise bilişsel olarak yazılmıştır. Teknik Yüksek Öğretmen Okulunun dışında kalan öğretmen okullarında devinsel beceri ile ilgili hiçbir amaç yazılmadığı dikkati çekmektedir. Birçok okulun amaçları arasında araştırma yapacağı ve hizmet-içi eğitim yoluyla eleman hazırlayacağı yazılıdır. Okulların bu yöndeki faaliyetlerinin yok denecek kadar az olduğu bilinmektedir.

TABLO 16
Öğretmen Okulları Amaçlarının Analizi

Amaçlar		YÖ	GEE	EE	KTYÖ	KTYÖÖ	TYÖÖ	End.S.YÖÖ	ESYÖÖ	KSYÖÖ
Öğretim	Genel . Bilişsel . Duyuşsal . Devinsel	2	1			1	3			
	Özel Alan . Bilişsel . Duyuşsal . Devinsel	1	1		1	1	4 1 1		1	1
	Öğretmenlik Bilgisi . Bilişsel . Duyuşsal . Devinsel	3	3			3	1	1	2	2
	Araştırma	-	-	1	2	2		2	2	2
	Hizmet-içi Eğitim	-	-	1	1	2		2	1	1

Temel Ders Grubları: Öğretmen Okulu programlarındaki dersler üç ana grup etrafında toplanabilir. Bu ana gruplar genel bilgi dersleri, özel alan dersleri ve öğretmenlik bilgisi dersleridir. Öğretmen okulu programları bu esasa göre incelendiğinde elde edilen sonuçlar Tablo 17'de görülmektedir.

Öğretmen okullarında okutulan genel bilgi derslerinin, tüm program içindeki oranı, okullara göre değişmektedir. Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulunda genel bilgi derslerine ayrılan zaman yüzde 14,3'dir; bu oran Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu için yüzde 40,0'dır. Orta öğretim düzeyine öğretmen yetiştiren okullar dikkate alındığında Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda okutulan genel bilgi derslerine ayrılan zamanın, diğer okullara nazaran, yüksek oluşu dikkati çekmektedir.

Orta öğretim düzeyine öğretmen yetiştiren okul programlarında özel alan derslerine ayrılan zaman incelendiğinde, Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda alan derslerine ayrılan zamanın yüzde 54,0 ve Yüksek Teknik Öğretmen Okulunda ise yüzde 73,7 olduğu görülmektedir. Eğitim programlarında özel alan derslerine en çok zaman ayıran iki okul, Yüksek Teknik Öğretmen Okulu ile Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okuludur.

Bütün öğretmen okullarının ortak yönü öğretmenlik bilgisi dersleridir. Öğretmen olacak bütün adaylarda belirli ortak becerilerin kazandırılmasına çalışılmalıdır. Tablo 17'de görüldüğü gibi öğretmenlik bilgisi derslerine ayrılan zaman yönünden okullar arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Orta öğretim okullarına öğretmen yetiştiren okullardan Yüksek Teknik Öğretmen Okulu programlarında öğretmenlik bilgisi derslerine ayrılan zaman, tüm program içinde yüzde 5,9'dur. Bu oran aynı düzeye öğretmen yetiştiren okullar arasında en küçük sayısal değeri göstermektedir. Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulunda öğretmenlik bilgisi derslerine ayrılan zaman yüzde 22,2'dir. Pratik Sanat Okullarına Öğretmen Yetiştirmek amacı ile kurulan Erkek ve Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulları programlarında öğretmenlik bilgisi derslerine ayrılan zaman arasındaki fark dikkati çekicidir.

Öğretmenlik Bilgisi Dersleri: Öğretmen okullarında okutulan zorunlu öğretmenlik bilgisi dersleri Tablo 18'de görülmektedir. Psikoloji, eğitim sosyolojisi, ölçme-değerlendirme, öğretim yöntemleri ve özel öğretim yöntemleri- uygulama derslerinin bütün öğretmen okullarında okutuldukları görülmektedir. Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulunda 11 çeşit ders zorunlu olarak okutulurken, Gazi Eğitim Enstitüsünde ve Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda 6 dersin zorunlu olduğu görülmektedir. Özel öğretim yöntemleri ve uygulama dersine ayrılan zaman arasında büyük farkların bulunduğu görülmektedir. Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda uygu-

lamaya ayrılan zaman haftada 4 saat iken bu miktar Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda haftada 16 saattir.

TABLO 17
Ana Ders Gruplarının Eğitim Programları İçindeki Yüzdesi

Okul	Ana Ders Grupları		
	Genel Bilgi Dersleri	Özel Alan Dersleri	Öğretmenlik Bilgisi Dersleri
Yüksek Öğretmen Okulu	—	36.4	63.6
Gazi Eğitim Enstitüsü	20.0	64.6	15.4
Eğitim Enstitüsü	28.0	36.0	36.0
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	22.7	56.7	20.5
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	40.0	54.0	6.0
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	21.1	73.7	5.9
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	22.2	55.6	22.2
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	14.3	76.8	8.7
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	17.5	65.0	17.5

Üç öğretmen okulunda öğrencilere ders seçme olanaklarının verildiği görülmektedir. Tablo 19'da seçimlik ders açan okullar ve açılan seçimlik dersler görülmektedir. Araştırma Yöntemi ve teknikleri ile Eğitim felsefesinin iki okulda seçimlik ders olarak verildiği anlaşılmaktadır. Eğitim Enstitüsünün 9 çeşit seçimlik ders açtığı dikkati çekmektedir.

Öğretmenlik Bilgisi Derslerinin Yarıyıllara Dağılımı: Tablo 20'de görüldüğü gibi Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda öğretmenlik bilgisi derslerinin son üç yarıyla, Yüksek Teknik Öğretmen Okulunda ise son dört yarı yıla dağıldığı görülmektedir. Bazı Öğretmen Okullarında öğretmenlik bilgisi derslerinin bütün yarı yıllara dağıldığı görülmektedir.

Üniversitelerce Yürütülen Öğretmenlik Sertifikası Programları: Ankara'da bulunan üniversitelerce öğretmen yetiştirmek amacı ile dört program yürütülmektedir. Tablo 21'de öğretmenlik sertifikası programlarında zorunlu olarak okutulan dersler görülmektedir. Dört programda da yalnız psikoloji dersinin ortak olduğu görülmektedir. Eğitim sosyolojisi, öğretim yöntemleri, eğitime giriş ve ölçme değerlendirme derslerinin ise üç programda yer aldıkları görülmektedir.

TABLO 18
Öğretmen Okullarında Zorunlu Olarak Okutulan Dersler

Dersler	YÖ	GEB	EE	KTYÖ	TTYÖ	TYÖ	End. YÖA	ESYÖ	KSYÖ	Frekans
Psikoloji	2	3+3	3+3	3+2	2	3	2+2	3	2×3	9
Eğitim Sosyolojisi	2	2+2	2	2	3	1	3	2	3	9
Öğme Değerlendirme					3					
Öğretim Yöntemleri	2	2+2	4	4	4	3	2+2	2	3	9
Özel Öğretim Yöntemleri ve Uygulama	2+20	3+3+6(b)	5	16	2	7(c)	4+4	7(c)	4+7(b)	9
Ruh sağlığı ve Rehberlik	2	2+2	4	2+2			2+2		3	7
Eğitim Giriş	2		2	2			2		2	5
Eğitim Yönetimi			4	4					2	4
Araştırma Yöntem ve Teknikleri			4	3+4		2	2		2	4
Meslek Analizi ve Program Geliştirme						2	2+2	2		3
Eğitim Teknolojisi ve Araçları						2	2			2
İstatistik						2	2			2
Mesleki ve Teknik Öğretim Prensipleri	2					2	2			2
Türkiye Maarif Teşkilatı	4					2	2			1
Eğitim Tarihi						2	2			1
Halk Eğitimi						2	2			1
TOPLAM	9	6	9	9	6	10	11	7	9	

(a) Bir dönemde (yarıyıl) haftada okutulan ders saatini göstermektedir.

(b) Uygulama 21 gün sürekli olarak yapılmaktadır.

(c) Uygulama 15 gün sürekli olarak yapılmaktadır.

TABLO 19
Öğretmen Okullarında Verilen Seçmeli Dersler

DERSLER	YÖÖ	GEE	EE	KTYÖÖ	TTYÖÖ	ESYÖÖ	TYÖÖ	End. SYÖÖ	KSYÖÖ	Frekans
Araştırma Yöntem ve Teknikleri	2		2							2
Eğitim Felsefesi	2	2								2
Eğitim Araçları			2							1
Eğitim Yönetimi	2									1
Rehberlik Teşkilatı	2									1
Eğitim Tarihi			4							1
Atelye Planlaması ve İşletmesi						3				1
Endüstri Organizasyonu ve yönetimi						3				1
Halk Eğitimi			2							1
Özel Eğitim			2							1
Sosyal Psikoloji			2							1
Okul öncesi eğitim			2							1
Eğitim Ekonomisi			2							1
TOPLAM	4		9			2				

Bir dönemde haftada okutulan ders saatini göstermektedir.

Üniversite sertifikası programlarının ikisi öğrencilerin ders seçmelerine olanak sağlamaktadır. A.Ü.Eğitim Fakültesi 9 ve H.Ü.Sosyal ve idare Bilimler Fakültesi 8 seçmeli ders açmaktadır. Tablo 22'de öğretmenlik sertifikası programlarında verilen seçimlik dersler görülmektedir. Üniversitelerce verilen Öğretmenlik Sertifikası programlarını tamamlamak için zorunlu ve seçimlik olarak alınması gerekli ders sayıları tablo 23 Verilmiştir.

Eğitici Personel

Bu kısımda öğretmen okullarında çalışan kadrolu ve ücretli öğretmenlerin özellikleri, asistanların ve yöneticilerin sayısal durumları incelenmektedir.

Kadrolu Öğretmenlerin Öğrenim durumları: İncelemeye alınan öğretmen okullarında toplam olarak 838 kadrolu öğretmenin görev yaptığı anlaşılmaktadır. Ayrıntılı bilgiler Tablo 24 de verilmiştir. Bu öğretmenlerin yüzde 25.3'ü Gazi Eğitim Enstitüsü ve benzeri eğitim enstitülerinden mezun olmuşlardır. Bu miktarı

TABLO 20
Öğretmenlik Bilgisi Derslerinin Yarıyllara Göre Dağılımı

	Birinci Sınıf		İkinci Sınıf		Üçüncü Sınıf		Dördüncü Sınıf	
	1	II	1	II	1	II	1	II
Yüksek Öğretmen Okulu	—	4	16	16	16	16	16	16
Gazi Eğitim Enstitüsü	11	11	14	14	25	25		
Eğitim Enstitüsü	25	25	25	25				
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	4	6	7	11	16	15	7	34
Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	—	—	—	—	—	23	61	16
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	—	—	—	—	7	16	35	42
End.Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	5	5	15	15	30	30		
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	21	21	29	29				
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	22	22	22	34				

TABLO 21

Üniversitelerde Verilen Öğretmenlik Sertifikası Programlarında Yer Alan Zorunlu Dersler

DERSLER	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdare Bilimler Fakültesi Eğitim Bilim Dalı	ODTÜ	Frekans
	Eğitim Fakültesi	DTCF Fakültesi			
Psikoloji Eğitim Gelişim Öğrenme	3 3	1	3	3	4
Eğitim Sosyolojisi	3	1	–	3	3
Öğretim Yöntemleri	3	1	–	6	3
Eğitime Giriş	3	1	–	3	3
Ölçme-Değerlendirme	3	–	3	3	3
Eğitim Tarihi	–	1	–	3	2
Özel öğretim uygulaması	6	–	3	3	2
Eğitim Felsefesi	–	–	3	–	1
Karşılaştırmalı Eğitim	–	1	–	–	1
Okul ve cemiyet Gelişimi	–	–	–	6	1
Eğitim Yönetimi				3	1
Eğitim Teknolojisi				3	1
Program Geliştirme			3	–	1
Toplam	7	6	5	11	

TABLO 22

Üniversitelerde Verilen Öğretmenlik Sertifikası Programlarında Yer Alan Seçimlik Dersler

DERSLER	Ankara Eğitim Fakültesi	Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Eğitim Bilim Dalı	Frekans
Rehberlik		3	3	2
Eğitim Araçları		3	3	2
Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları		3	3	2
Eğitim Yönetimi		3	3	2
Eğitim Sosyolojisi			3	1
Karşılaştırmalı Eğitim		3	3	1
Eğitim Tarihi		3		1
Program Geliştirme				1
Mesleki ve Teknik Eğitim Programları		3		1
Ruh Sağlığı		3		1
Özel Eğitime Giriş		3		1
Toplam	9		6	

TABLO 23

Sertifika Programlarındaki Zorunlu ve Seçimlik Ders Sayıları

DERSLER	Ankara	Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	ODTÜ
	E.F	DTCF	SİBF	
Zorunlu	7	6	5	11
Seçmeli	2	-	1	-
Toplam	9	6	6	11

yüzde 20.6 il Yüksek Teknik Öğretmen Okulu ve yüzde 17.5 ile Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu mezunları izlemektedir.

Kuruluşları eski olan üç öğretmen okulundaki öğretim kadrosunun çoğunluğunu aynı okuldan mezun olanlar oluşturmaktadır. Bugün Yüksek Teknik Öğretmen Okulunda görev yapan kadrolu öğretmenlerin yüzde 76.1 aynı okul mezunlarıdır. Bu oran Kız Teknik Yüksek Öğretmen okulu için yüzde 72.0 ve Gazi Eğitim Enstitüsü için yüzde 52.3'dür.

TABLO 24
Öğretmen Okullarındaki Kadrolu Öğretmenlerin Yüksek Öğrenimlerini Tamamladıkları Okullar

Okul	Lisans Öğrenimi Yapılan Okullar										
	İTÜ DMMA	İTİA	YÖÖ	GEE ve Benzeri	KTYÖÖ	TTYÖÖ	YTÖÖ	Diğer Fakülte ve YÖ	Yurt dışı	Başka	Toplam
YÖÖ	—	—	1 16.7	1 16.7	—	—	—	4 66.6	—	—	6
GEE	—	—	44 15.5	148 52.3	—	—	—	86 30.4	5 1.8	—	283
EE	—	—	6 10.7	38 67.9	—	—	—	10 17.4	—	2 3.6	56
KTYÖÖ	1 0.6	—	5 3.2	11 7.2	109 72.0	—	—	15 9.8	—	11 7.2	152
TTYÖÖ	—	27 44.3	5 8.2	4 6.5	—	8 13.1	—	17 27.9	—	—	61
YTÖÖ	9 4.9	—	12 6.5	4 2.2	—	—	140 76.1	18 9.8	1 0.5	—	184
End. SYÖÖ	—	—	—	—	8 22.9	6 17.1	12 34.3	9 25.7	—	—	35
ESYÖÖ	—	—	—	—	—	—	21 100	—	100	—	21
KSYÖÖ	—	—	—	5 12.5	30 75.0	—	—	3 75	—	2 5	40
Toplam	100 1.2	27 3.2	73 8.4	211 25.3	147 17.5	14 1.7	173 20.6	162 19.3	6 0.7	15 1.8	838

Öğretmen okullarında görevli personelin büyük çoğunluğu, mezun oldukları okulun ötesinde bir öğrenim görmüş değildir. Öğretmen okullarında çalışan öğretmenlerin yalnız 0.96'nın doktora derecesi bulunmaktadır. Tablo 25'de öğretmenlerin sahip oldukları akademik ünvanlar görülmektedir.

TABLO 25

Öğretmen Okullarında Görev Yapan Kadrolu Öğretmenlerin Akademik Ünvanları

OKULLAR	Kadrolu Personelin Akademik Ünvanları								
	Doktor E K T	Asistan E K T	Uzman	Öğretmen E K T			Toplam E K T		
Yüksek Öğretmen Okulu		-	-	3	3	6	3	3	6
Gazi Eğitim Enstitüsü	3 - 3	11 3 14	-	185	81	266	199	84	283
Eğitim Enstitüsü	-	-	-	34	22	56	34	22	56
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	1 1	34 34	1 1 2	21	94	115	22	130	152
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	-	17 3 20	-	18	23	41	35	26	61
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	4 - 4	19 - 19	-	142	19	161	165	19	184
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu		-	-	18	17	35	18	17	35
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	-	-	-	21	21		21		21
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	-	-	-	3	37	40	3	37	40
Toplam	F %	7 1 8 0.96	47 40 87 10.38	1 1 2 .24	445	296 741 88.42	500	338 838 100	

Kadrolu Öğretmenlerin Kıdemleri: Öğretmen okullarında görevli kadrolu öğretmenlerin bulundukları dereceler Tablo 26'da verilmiştir. Öğretmen okullarında çalışan 838 kadrolu öğretmenin yüzde 29.36'ı birinci derecede bulunmaktadır. Birinci derecede bir yığılmanın mevcut olduğu dikkati çekmektedir. Okulların durumu ayrı ayrı incelendiği zaman Yüksek Teknik Öğretmen Okulundaki kadrolu öğretmenlerin yüzde 44.02'nin birinci derecede bulundukları görülmektedir. Bunu Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulunun ve Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunun izlediği anlaşılmaktadır.

Öğretmen Okullarındaki Kadrolu Öğretmenlerin Bulundukları derecelerin Sayısı ve Oranı (% Olarak)

OKULLAR	DERECELER										Toplam
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
F		1			1	3		1			6
YÖO		16.67			16.67	50.00		16.67			
F	52	32	16	24	27	27	33	42	30		283
GEE	18.37	11.31	5.65	8.48	9.54	9.54	11.66	14.84	10.60		
F	15	5	1	2	3	2	5	10	10	3	56
EE	26.78	8.93	1.78	3.57	5.36	3.57	8.93	17.86	17.86	5.36	
F	62	8	8	20	8	11	7	17	11	—	152
KTYÖO	40.79	5.26	5.26	13.16	5.26	7.24	4.60	11.18	7.24	—	
F	12	4	7	6	8	4	3	5	12	—	61
TTYÖO	19.67	6.56	11.48	9.84	13.11	6.56	4.92	8.20	19.67	—	
F	81	20	13	18	14	12	15	11	—	—	184
YTÖO	44.02	10.87	7.06	9.78	7.61	6.52	8.15	5.98	—	—	
F	2	4	5	7	8	5	4				35
End. SYÖO	5.71	11.43	14.28	20.00	22.86	14.28	11.43				
F	5	2	2	4	6	2					21
ESYÖO	23.81	9.52	9.52	19.05	28.57	9.52					
F	17	3	2	4	5	3	4	2			56
KSYÖO	42.50	7.50	5.00	10.00	12.50	7.50	10.00	5.00			
F	246	79	54	85	80	69	71	88	83	3	838
Toplam	29.36	9.43	6.44	10.14	9.55	8.23	8.47	10.50	7.52	0.36	

Birinci derece 4. kademede olanların o okuldaki kadrolu öğretmenlere oranı Tablo 27'de görülmektedir. Yüksek Teknik Öğretmen Okulundaki kadrolu öğretmenlerin yüzde 36.13'ü birinci derece 4. kademede bulunmaktadır. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ile Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulunun da bu oran sırası ile yüzde 29.61 ve yüzde 27.50'dir. Bu okullarda yaklaşık olarak her üç öğretmenden birinin her an emekli olabileceği düşünülebilir. Bu durum bu okulların yetişkin personel bulma sorunu ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir.

TABLO 27

Birinci Derece 4. Kademede Olanların O Okuldaki
Kadrolu Öğretmenlere Oranı

OKUL	Öğretmen Sayısı	1.derece 4.kademe- dekilerin Kadrolu Öğretmenlere Oranı
Gazi Eğitim Enstitüsü	31	10.95
Eğitim Enstitüsü	11	18.64
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	45	29.61
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	9	14.75
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	67	36.13
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	4	19.05
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	11	27.50

Öğretmen Asistan Oranı: Öğretmen okullarının sadece dört tanesinde asistanlık sistemi bulunmaktadır. Öğretmen okullarında öğretmen-asistan oranı Tablo 28'de görülmektedir. Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda yaklaşık iki öğretmene bir asistan düşerken, Gazi Eğitim Enstitüsünde on dokuz öğretmene bir asistan düşmektedir. Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu ile Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu asistan yetiştirerek kadrolarını gençleştirme yönünde daha çok çaba sarfetmektedirler. Öğretmen okullarında görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun mezun olduğu okuldan sonra ek bir öğretim görmediği ve yaklaşık her üç öğretmenden birisinin birinci derecede bulunduğu hatırlanırsa asistanlık sisteminin çok daha kapsamlı olarak ele alınması gerekir.

TABLO 28

Öğretmen Okullarında Öğretmen Asistan Oranı

Asistanlık Sistemi Bulunan Okullar	Öğretmen-Asistan Oranı
Gazi Eğitim Enstitüsü	9.21
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	3.41
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	2.05
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	8.68

Öğrenci Öğretmen Oranı: Öğretmen okullarında görev yapan her kadrolu öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Tablo 29'da verilmiştir. Okullar arasında büyük farkların bulunduğu dikkati çekmektedir. Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulunda bir öğretmene 8.73 öğrenci düşerken, bu oran Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda yüzde 51.71'dir.

TABLO 29
Öğrenci Öğretmen Oranı

Okul	Öğrenci /Kadrolu Öğretmen Oranı
Gazi Eğitim Enstitüsü	26.69
Eğitim Enstitüsü	20.00
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	19.54
Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	51.71
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	22.47
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	26.80
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	18.00
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	8.73

Ücretli Öğretmenler: Esas görevi ücretle ders verdiği okulun dışında olup ücretle derse gelen öğretmenlerin, o okuldaki tüm öğretmenlere, asistanlar dahil, oranı Tablo 30'da görülmektedir. Yeni açılan Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu ile Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulunda görev yapan öğretmenlerin çoğunluğu ücretli öğretmenlerdir. Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulundaki öğretmenlerin yüzde 61.82'i okula ücretli olarak gelmektedir. Bu oran Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu için yüzde 57.31 dir. Yüksek Teknik Öğretmen Okulundaki öğretmenlerin yüzde 42.00'nin ücretli olarak okula gelmeleri dikkati çekmektedir.

TABLO 30
Ücretli Öğretmenlerin Tüm Öğretmenlere Oranı

Okul Adı	Ücretli Öğretmen Sayısı	Ücretli öğretmenlerin Tüm Öğretmenlere Oranı Yüzde olarak
Yüksek Öğretmen Okulu	10	62.50
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	73	32.40
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	25	29.06
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	133	42.00
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	48	57.31
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	34	61.82
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	9	18.37

TABLO 31

Esas Görevi Herhangi Bir Okulda Öğretmenlik Olmayan –Bakanlık Mensupları
Dahil- Ücretli Öğretmenlerin Tüm Öğretmenlere Oranı

OKUL	Ücretli Öğretmen Sayısı	Ücretli Öğretmen Sayısının Tüm Öğretmenlere Oranı
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	24	10.67
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	20	23.25
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	50	15.77
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	40	48.19
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	1	1.82
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okullarında	1	4.82

Öğretmen okullarında, esas görevi öğretmen olmayan elemanlara da ücretli olarak ders verildiği Tablo 31'in incelenmesinden anlaşılmaktadır. Esas görevi öğretmen olmayan elemanların en çok Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulunda görev aldıkları görülmektedir.

TABLO 32

Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Öğrenci Müdür Yardımcısı Oranı

OKUL	Müdür Yardımcısı Sayısı	Öğrenci /Müdür Yardımcısı Oranı
Gazi Eğitim Enstitüsü	23	312
Eğitim Enstitüsü	6	187
Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	13	177
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	4	356
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	12	309
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	5	188
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	3	126
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	3	116

Öğretmen Okullarında öğrenci-müdür yardımcısı oranı Tablo 32'de verilmiştir. Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda 356 öğrenciye bir müdür yardımcısı düştüğü halde, Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulunda 116 öğrenciye bir müdür yardımcısı bulunmaktadır.

Fiziki Yapılar

Öğrenme, öğrenciyle çevresi arasındaki karşılıklı etkileşim ile olur. Genel ve mesleki teknik öğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren okulların programlarında bulunan dersler, çalışmaların yapıldığı derslik, laboratuvar, atelye, kitaplık, araç gereç ve genel olarak bina, öğrenmenin olduğu ortamı oluşturur. Öğrenciler bu ortamda kazanacakları beceri ile karşı karşıya kalırlar. Öğrenci ve çevresi arasındaki karşılıklı etkileşim öğrencide öğrenme isteği uyandırır ve öğrenci

kendi çabasıyla daha fazla öğrenmeye yönelirse, öğrenme en iyi şekilde sonuçlanmış olur.

Bu bölümde öğrencilerin çevresini oluşturan birçok öğeden yalnız haftalık öğrenim süresince açık bulunan derslik, laboratuvar ve atelyelerin kullanım yüzdeleri hesaplanmıştır.

Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda derslik, atelye ve laboratuvarların işlevsel ve ekonomik yönden faydalanma oranları bulunurken kullanılan formüller, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Yapı Araştırma Enstitüsünün yayınlarından yararlanılmıştır. Yapıların faydalanma oranı hesaplanırken izlenen yaklaşımı açıklamak amacıyla ile Yüksek Teknik Öğretmen Okulunun durumu bir örnek olarak ele alınmıştır. Yüksek Teknik Öğretmen Okulunun olanakları şöyledir.

Haftalık Öğrenim Süresi	36 Saat
Derslik Sayısı	65 Adet
Atelye Sayısı	43 Adet
Laboratuvar Sayısı	23 Adet
Eğitsel Odaların Sayısı	131 Adet
Haftalık Atelye Çalışma Süresi	12 Saat
Haftalık Ders " "	20 Saat
Haftalık Laboratuvar Çalışma Süresi	4 Saat
Sınıfların Dağılımı: 1. Sınıf	31 Adet
2. Sınıf	36 Adet
3. Sınıf	27 Adet
4. Sınıf	13 Adet

Haftalık Toplam Ders Saati (HTDS) : 509 + 660 + 565 + 248 = 1982 Saat

" " Atelye Saati (HTAS) : 509 + 426 + 335 + 165 = 1435 "

" " Laboratuvar Saati : 212 + 219 + 105 + 54 = 590 "

$$\begin{aligned} \text{Derslerin Kullanış Oranı} &= \frac{\text{H.T.D.S.}}{\text{Derslik Sayısı} \times \text{Haftalık Öğretim Süresi (Saat)}} \\ &= \frac{1982}{65 \times 36} = \frac{1982}{2340} = \% 48,7 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Atelyelerin Kullanış Oranı} &= \frac{\text{H.T.A.S.}}{\text{Atelye Sayısı} \times \text{Haftalık Öğretim Süresi (Saat)}} \\ &= \frac{1435}{43 \times 36} = \frac{1435}{1548} = \% 92,7 \end{aligned}$$

Laboratuvarların Kullanış Oranı :

$$L.K.O. = \frac{H.T.L.S.}{\text{Lab. Sayısı} \times \text{Haftalık Öğretim Süresi (Saat)}} = \frac{590}{23 \times 36} = \frac{590}{828} = \% 71,3$$

Toplam Eğitsel Alanların Kullanış Oranı :

$$T.E.A.K.O. = \frac{\text{Haftalık Uaplam Öğr. Süresi}}{\text{Eğitsel Odalar} \times \text{H.Ö.S. Sayısı}} = \frac{4007}{131 \times 36} = \frac{4007}{4716} = \% 85$$

İncelemeye alınan öğretmen okullarındaki fiziki tesislerin özellikleri Tablo 33'de verilmiştir. Bu tablodaki verilerden yararlanarak hesaplanan tesislerden faydalanma oranları Tablo 34'de görülmektedir. Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulunda toplam eğitsel alanların yüzde 64.7'i kullanılmaktadır. Bu oran Gazi Eğitim Enstitüsü için yüzde 95.8'dir.

TABLO 33

Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Fiziki Yapıların Özellikleri

Yapıların Özellikleri	GEE	EE	KTYÖÖ	TTYÖÖ	YTÖÖ	YÖÖ End.	ESYÖÖ	KSYÖÖ
Haftalık Öğrenim Süresi	32	40	36	32	32	32	40	40
Derslik Sayısı	120 × 2 240	29	22	20	65	18	40	5
Atelye Sayısı		—	40	—	43	10	7	12
Laboratuvar Sayısı		3	2	4	23	—	—	—
Toplam Eğitsel Odalar Sayısı	240	32	64	24	131	28	18	17
Haftalık Atelye Çalışması	—	—	14	—	12	10	16	24
“ Ders Süresi	32	36	20-22	28	20	22	24	16
“ Laboratuvar Süresi	—	4	2	4	4	—	—	—
“ Toplam Ders Saati	7360	1060	758	648	1982	572	408	176
“ Atelye Saati	—	—	586	—	1482	260	272	264
Toplam Laboratuvar Saati	—	100	60	56	590	—	—	—
Toplam Öğrenim Saati	7360	1160	1404	704	4054	832	680	440

TABLO 34

Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Fiziki Yapılardan Faydalanma Oranları (Yüzde)

OKULLAR	Derslik Kullanış Oranı	Atelye Kullanış Oranı	Laboratuvar Kullanış Oranı	Toplam Eğitim Alanların Kullanış Oranı
Gazi Eğitim Enstitüsü	95.8	-	-	95.8
Eğitim Enstitüsü	91.4	-	83.3	90.6
Kız Teknik Öğretmen Okulu	95.7	40.6	83.3	69.2
Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu	99.1	-	43.8	91.6
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	84.7	92.7	71.3	85.0
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu	99.3	81.2	-	92.9
Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	93.4	97.2	-	95.3
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu	88	55	-	64.7

Sorunlar ve Öneriler

Öğretmen okullarının karşı karşıya kaldıkları başlıca sorunlar şu şekilde özetlenebilir.

1. Öğretmen okullarında eğitici personel yetiştirmek için sistemli bir yaklaşım yoktur. Son beş yıl içinde öğrenci sayısında büyük bir artış olmasına karşı, öğretim kadrosunda gerekli gelişme sağlanamamıştır. Mevcut eğitim kadrosunun çoğunluğu mezun olduğu okuldan sonra ek bir öğretim görmemiştir. Birçok okulda emekli olabilecek öğretmenlerin sayısı çok yüksek oranlara ulaşmıştır.

2. Öğretmen okullarının yasal dayanakları yoktur. Uygulamada süreklilik sağlanamamaktadır. Bu durum okulların gelişmesini engellemektedir.

3. Öğretmenlik meslek dersleri için bütün kurumların uyacağı asgari ortak standartlar geliştirilememiştir. Özel alanları farklı olan bütün öğretmenlerin ortak yönleri öğretmenlik meslek dersleridir.

4. Öğretmen okullarının karşı karşıya kaldığı sorunlar, kapsamlı ve sürekli bir çalışma ile ele alınmalıdır. Bütün ülkelerde olduğu gibi üniversiteler ile öğretmen yetiştiren kurumlar arasında organik bir bütünlük sağlanmalıdır. İncelemeye alınan okulların sorunları çözülürken üniversiteler liderlik yapma görevini yerine getirmelidir.

KAYNAKÇA

- . Alkan, Cevat. *Okul Atelyelerinin Geliştirilmesi*. MEB, Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Etüd ve Programlama Dairesi Yayınları No: 68, Ankara, 1968.
- . Alptekin, Mehmet. *Öğretmen Yetiştirme Reformu*. Ankara: Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1974.
- . Bursalıoğlu, Ziya. *Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama*. Ankara: A.Ü.Eğitim Fakültesi, 1971.
- . Çetin, Gürkan. *Kırşehir İli Liselerinde Örneklem Çalışması*. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Yapı araştırma enstitüsü Ocak, 1975.
- . Castetter, William B. *The Personnel Function in Educational Administration*. New York: The Macmillen Company, 1972.
- . Doğan, Hızır. *Endüstriyel Sanatlar Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Araştırması*. MEB Planlama, Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara. 1975.
- . Ertürk, Selahattin. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelken-tepe yayınevi, 1975.
- . Karabay, Macit. (Çeviri) *Atelye ve Ders Organizasyonu*. MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Etüd ve Programlama Dairesi Yayınları Ankara. 1968.
- . Küçükahmet, Leyla. *Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları: Program Geliştirme Açısından Bir Yorum*. Ankara: A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 55, 1976.
- . Varış, Fatma. "Öğretmen Yetiştirme Üzerine". *Eğitim Fakültesi Dergisi* 50. Yıla armağan, 1974.
- . Vartış, Fatma. *Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"*. A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayını, No: 53, 1976.